C/2024/6814

29.11.2024

NÕUKOGU SOOVITUS,

21. oktoober 2024,

mis käsitleb Iirimaa majandus-, eelarve-, tööhõive- ja struktuuripoliitikat

(C/2024/6814)

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrust (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97, ([1]) eriti selle artikli 3 lõiget 3,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitust,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

(1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/241, ([2]) millega loodi taaste- ja vastupidavusrahastu (edaspidi „rahastu"), jõustus 19. veebruaril 2021. Rahastust antakse liikmesriikidele rahalist toetust reformide ja investeeringute elluviimiseks ning sellega kaasneb liidu rahastatav fiskaalne impulss. Kooskõlas majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta prioriteetidega aitab rahastu saavutada majanduslikku ja sotsiaalset taastumist ning rakendada kestlikke reforme ja investeeringuid, eelkõige reforme ja investeeringuid, et edendada rohe- ja digipööret ning muuta liikmesriikide majandus vastupidavamaks. Samuti aitab see tugevdada riigi rahandust ning hoogustada majanduskasvu ja töökohtade loomist keskpikas ja pikas perspektiivis, parandada territoriaalset ühtekuuluvust liidus ja toetada Euroopa sotsiaalõiguste samba jätkuvat rakendamist.

(2) 27. veebruaril 2023. aastal vastu võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2023/435 ([3]) (edaspidi „REPowerEU määrus") eesmärk on järk-järgult kaotada liidu sõltuvus Venemaa fossiilkütuste impordist. See aitaks saavutada energiajulgeoleku ja mitmekesistada liidu energiavarustust ning suurendada samal ajal taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, energiasalvestusvõimsust ja energiatõhusust. Iirimaa lisas oma riiklikusse taaste- ja vastupidavuskavasse uue REPowerEU peatüki, et rahastada olulisi reforme ja investeeringuid, mis aitavad saavutada REPowerEU eesmärke.

([1]) ELT L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.
([2]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).
([3]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. veebruari 2023. aasta määrus (EL) 2023/435, millega muudetakse määrust (EL) 2021/241 riiklike taaste- ja vastupidavuskavade REPowerEU peatükkide osas ning määrusi (EL) nr 1303/2013, (EL) 2021/1060 ja (EL) 2021/1755 ning direktiivi 2003/87/EÜ (ELT L 63, 28.2.2023, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

(3) Komisjon avaldas 16. märtsil 2023 teatise „ELi pikaajaline konkurentsivõime: pilk 2030. aasta järgsesse aega“, et anda teavet poliitiliste otsuste tegemiseks ja luua raamtingimused majanduskasvu hoogustamiseks. Teatises käsitletakse konkurentsivõimet üheksa vastastikku tugevdava teguri kaudu. Nende tegurite hulka kuuluvad muu hulgas juurdepääs erakapitalile, teadusuuringud ja innovatsioon, haridus ja oskused ning toimiv ühtne turg, mis on esmatähtsad poliitikaprioriteedid reformide ja investeeringute elluviimiseks, et käsitleda praeguseid tootlikkusega seotud probleeme ning suurendada liidu ja selle liikmesriikide pikaajalist konkurentsivõimet. Komisjon avaldas 14. veebruaril 2024 teatise „Ühtse turu ja konkurentsivõime 2024. aasta aruanne“. Kõnealuses teatises on üksikasjalikult kirjeldatud Euroopa ühtse turu tugevaid külgi ja probleeme konkurentsivõime alal ning kajastatud aasta jooksul toimunud muutusi, tuginedes eespool nimetatud üheksale konkurentsivõimet edendavale tegurile.

(4) Komisjon võttis 21. novembril 2023 vastu 2024. aasta kestliku majanduskasvu analüüsi, mis tähistas majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta (2024) algust. Euroopa Ülemkogu kinnitas 22. märtsil 2024 2024. aasta kohta iga-aastase kestliku majanduskasvu analüüsi prioriteedid, mille keskmes on konkurentsivõimelise kestlikkuse neli mõõdet. Komisjon võttis 21. novembril 2023 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1176/2011 ([4]) alusel vastu ka 2024. aasta häiremehhanismi aruande, milles ei nimetatud Iirimaad ühe liikmesriigina, kus võib esineda tasakaalustamatus või kus võib esineda oht selle tekkimiseks ja kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Samal kuupäeval võttis komisjon vastu ka arvamuse Iirimaa 2024. aasta eelarvekava kohta. Samuti võttis komisjon vastu soovituse euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovituse kohta ning ettepaneku 2024. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete rakendamist. Nõukogu võttis 12. aprillil 2024 vastu soovituse euroala majanduspoliitika kohta ([5]) (edaspidi „2024. aasta euroala käsitlev soovitus“) ja 11. märtsil 2024 ühise tööhõivearuande.

(5) 30. aprillil 2024 jõustus liidu uus majanduse juhtimise raamistik. Raamistik hõlmab uut määrust (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta, muudetud nõukogu määrust (EÜ) nr 1467/97 ([6]) ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamise kiirendamise ja selgitamise kohta ning muudetud nõukogu direktiivi 2011/85/EL ([7]) liikmesriikide eelarveraamistiku nõuete kohta. Uue majanduse juhtimise raamistiku eesmärk on edendada reformide ja investeeringute kaudu usaldusväärset ja jätkusuutlikku riigi rahandust, kestlikku ja kaasavat majanduskasvu ning vastupanuvõimet ning vältida valitsemissektori ülemäärast eelarvepuudujääki. Uue majanduse juhtimise raamistikuga edendatakse ka riikide isevastutust ja keskendutakse rohkem keskpikale perspektiivile koos nõuete tõhusama ja sidusama täitmise tagamisega. Iga liikmesriik peab esitama nõukogule ja komisjonile riikliku keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava. Riiklikud keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavad sisaldavad liikmesriigi eelarve-, reformi- ja investeerimiskohustusi ning hõlmavad riigisisese seadusandliku tsükli pikkusest sõltuvalt nelja- või viieaastast planeerimisperioodi. Riiklikes keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavades esitatud netokulude ([8]) kava peab olema kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 nõuetega, sealhulgas nõudega hoida valitsemissektori võlg usutavas langustrendis või viia see usutavasse langustrendi kohandamisperioodi lõpuks või hoida see mõistlikul tasemel allpool 60 % sisemajanduse koguproduktist (SKP) ning viia valitsemissektori eelarve puudujääk keskpika perioodi jooksul alla aluslepingus sätestatud kontrollväärtust 3 % SKPst ja/või hoida see allpool kõnealust kontrollväärtust. Kohandamisperioodi võib pikendada kuni kolme aasta võrra, kui liikmesriik võtab kohustuse teha asjakohased reformid ja investeeringud vastavalt määruses (EL) 2024/1263 sätestatud kriteeriumidele. Selleks et toetada kõnealuste riiklike keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavade koostamist, avaldas komisjon 21. juunil 2024 suunised teabe kohta, mille liikmesriigid peavad esitama oma riiklikes keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavades ning iga-aastastes eduaruannetes. Kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artiklitega 5 ja 36 edastas komisjon liikmesriikidele kohaldataval juhul võrdlustrajektoorid ja tehnilise teabe. Liikmesriigid peavad esitama oma riikliku keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava 20. septembriks 2024, välja arvatud juhul, kui liikmesriik ja komisjon lepivad kokku tähtaja pikendamises mõistliku

([4]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrus (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta (ELT L 306, 23.11.2011, lk 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj).

([5]) Nõukogu 12. aprilli 2024. aasta soovitus euroala majanduspoliitika kohta (ELT C, C/2024/2807, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2807/oj).

([6]) Nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrus (EÜ) nr 1467/97 ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamise kiirendamise ja selgitamise kohta (EÜT L 209, 2.8.1997, lk 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1467/oj).

([7]) Nõukogu 8. novembri 2011. aasta direktiiv 2011/85/EL liikmesriikide eelarveraamistiku nõuete kohta (ELT L 306, 23.11.2011, lk 41, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/85/oj).

([8]) Netokulu, nagu on määratletud määruse (EL) 2024/1263 artikli 2 punktis 2. Netokulu – valitsemissektori kulud, millest on maha arvatud i) intressikulud, ii) kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed, iii) liidu programmidega seotud kulud, mis kaetakse täielikult liidu vahenditest saadava tuluga, iv) riikide kulud liidu rahastatavate programmide kaasrahastamiseks, v) töötuskindlustushüvitiste kulude tsüklilised elemendid ning vi) ühekordsed ja muud ajutised meetmed.

aja võrra. Kooskõlas oma riigisisese õigusraamistikuga võivad liikmesriigid arutada oma keskpika perioodi kavade projekte oma parlamentidega, paluda sõltumatutel eelarveasutustel esitada arvamuse ning konsulteerida sotsiaalpartnerite ja muude riiklike sidusrühmadega.

(6) 2024. aastal jätkub majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta areng kooskõlas rahastu rakendamisega. Taaste- ja vastupidavuskavade täielik rakendamine on jätkuvalt oluline Euroopa poolaasta poliitiliste prioriteetide elluviimiseks, kuna kavad aitavad tulemuslikult käsitleda kõiki probleeme või märkimisväärset osa probleemidest, mis on viimastel aastatel esitatud asjakohastes riigipõhistes soovitustes esile toodud. 2019., 2020., 2022. ja 2023. aasta riigipõhised soovitused on jätkuvalt sama asjakohased taaste- ja vastupidavuskavade puhul, mis on läbi vaadatud või mida on ajakohastatud või muudetud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklitele 14, 18 ja 21.

(7) Iirimaa esitas 28. mail 2021 vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikele 1 komisjonile oma riikliku taaste- ja vastupidavuskava. Komisjon hindas määruse (EL) 2021/241 artikli 19 kohaselt taaste- ja vastupidavuskava asjakohasust, tulemuslikkust, tõhusust ja sidusust kooskõlas kõnealuse määruse V lisas esitatud hindamissuunistega. Nõukogu võttis 8. septembril 2021 vastu Iirimaa taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmist käsitleva rakendusotsuse ([9]), mida muudeti 8. detsembril 2023 vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikele 2, et ajakohastada tagastamatu rahalise toetuse maksimaalset summat ([10]). Osamaksete tegemine sõltub määruse (EL) 2021/241 artikli 24 lõike 5 kohaselt tehtud komisjoni otsusest selle kohta, et Iirimaa on rahuldavalt täitnud nõukogu rakendusotsuses sätestatud asjakohased eesmärgid ja sihid. Rahuldav täitmine eeldab, et varem saavutatud eesmärke ja sihte ei ole tagasi pööratud.

(8) Iirimaa esitas 30. aprillil 2024 oma 2024. aasta riikliku reformikava ja 10. mail 2024 oma 2024. aasta stabiilsusprogrammi kooskõlas nõukogu määruse (EÜ) nr 1466/97 ([11]) artikli 4 lõikega 1. Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklile 27 kajastab 2024. aasta riiklik reformikava ka Iirimaa kaks korda aastas esitatavat aruannet taaste- ja vastupidavuskava täitmisel tehtud edusammude kohta.

(9) Komisjon avaldas 19. juunil 2024 Iirimaa kohta 2024. aasta riigiaruande. Selles hinnati Iirimaa edusamme nõukogu poolt aastatel 2019–2023 vastu võetud asjaomaste riigipõhiste soovituste järgimisel ning tehti kokkuvõte sellest, kuidas Iirimaa on taaste- ja vastupidavuskava rakendanud. Selle analüüsi põhjal tehti riigiaruandes kindlaks puudused seoses probleemidega, mida taaste- ja vastupidavuskavas ei käsitleta või käsitletakse ainult osaliselt, ning uute ja esilekerkivate probleemidega. Samuti hinnati Iirimaa edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning liidu peamiste tööhõive, oskuste ja vaesuse vähendamise eesmärkide ning ÜRO kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.

(10) Vastavalt Eurostati kinnitatud andmetele püsis Iirimaa valitsemissektori eelarve ülejääk 2023. aastal stabiilne, moodustades 1,7 % SKPst, samal ajal kui valitsemissektori võlg vähenes 44,4 %-lt SKPst 2022. aasta lõpus 43,7 %-le SKPst 2023. aasta lõpus.

(11) Nõukogu soovitas ([12]) 12. juulil 2022 Iirimaal võtta meetmeid, tagamaks 2023. aastal, et riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv on kooskõlas üldiselt neutraalse eelarvepoliitikaga ([13]), võttes arvesse jätkuvat ajutist ja sihipärast toetust leibkondadele ja ettevõtetele, kes on energiahindade tõusu suhtes kõige haavatavamad, ja Ukrainast põgenevatele inimestele. Samal ajal soovitas nõukogu Iirimaal kohandada jooksvaid kulutusi vastavalt muutuvale

([9]) ST 11046/21 INIT ja ST 11046/21 ADD 1.

([10]) Nõukogu 8. detsembri 2023. aasta rakendusotsus, millega muudetakse 8. septembri 2021. aasta rakendusotsust, millega kiidetakse heaks Iirimaa taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnang (ST 15965/23 INIT ja ST 15965/23 ADD 1).

([11]) Nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrus (EÜ) nr 1466/97 eelarveseisundi järelevalve ning majanduspoliitika järelevalve ja kooskõlastamise tõhustamise kohta (EÜT L 209, 2.8.1997, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1466/oj).

([12]) Nõukogu 12. juuli 2022. aasta soovitus, milles käsitletakse Iirimaa 2022. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Iirimaa 2022. aasta stabiilsusprogrammi kohta (ELT C 334, 1.9.2022, lk 52).

([13]) Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt on Iirimaa keskpika perioodi potentsiaalne SKP kasv, mida kasutatakse eelarvepoliitika mõõtmiseks, 2023. aastal nominaalväärtuses 9,2 %, tuginedes kümne aasta keskmisele potentsiaalsele reaalkasvu määrale ja 2023. aasta SKP deflaatorile.

olukorrale. Samuti soovitati Iirimaal suurendada avaliku sektori investeeringuid rohe- ja digipöördesse ning energiajulgeolekusse, võttes arvesse algatust „REPowerEU“, sealhulgas kasutades rahastut ning muid liidu vahendeid. Komisjoni hinnangul oli eelarvepoliitika 2023. aastal kiire inflatsiooni tingimustes ekspansiivne ([14]) (0,9 % SKPst). Riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv (ilma kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmeteta) andis 2023. aastal eelarvepoliitikasse ekspansiivse panuse 0,8 % SKPst. See hõlmab energiahindade tõusu suhtes kõige haavatavamatele leibkondadele ja ettevõtetele suunatud erakorraliste toetusmeetmete kulude vähendamist 0,1 % võrra SKPst, samuti Ukraina põgenikele ajutise kaitse pakkumise kulude suurendamist 0,1 % võrra SKPst. Riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate netokulude ekspansiivne panus 2023. aastal ei tulenenud seega sihipärasest erakorralisest toetusest leibkondadele ja ettevõtetele, kes on energiahindade tõusu suhtes kõige haavatavamad, ning oli ainult osaliselt tingitud Ukrainast põgenevatele inimeste toetamisest. Riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude ekspansiivne kasv (ilma kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmeteta) tulenes ka avaliku sektori palkade ja sotsiaaltoetuste püsivast kasvust ning suurematest kulutustest tervishoiule. Kokkuvõttes ei olnud riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv 2023. aastal kooskõlas nõukogu 12. juuli 2022. aasta soovitusega. Rahastust antud tagastamatutest toetustest (edaspidi „rahastu toetused“) ja muudest liidu vahenditest rahastatud kulud moodustasid 2023. aastal 0,1 % SKPst. Riiklikult rahastatavad investeeringud moodustasid 2023. aastal 2,3 % SKPst, mis on 0,2 protsendipunkti rohkem kui 2022. aastal. Iirimaa rahastas täiendavaid investeeringuid rahastust ning muudest liidu vahenditest. Riik rahastas avaliku sektori investeeringuid rohe- ja digipöördesse ning energiajulgeolekusse, näiteks rööbastranspordi lähiliinide elektrifitseerimisse ja koolide digitaristu loomise programmi. Neid avaliku sektori investeeringuid rahastatakse osaliselt rahastust ja muudest liidu vahenditest.

(12) 2024. aasta stabiilsusprogrammi eelarveprognooside aluseks oleva makromajandusliku stsenaariumi kohaselt kasvab reaalne SKP 2024. aastal 2,6 % ja 2025. aastal 3,9 %, samal ajal kui tarbijahindade harmoneeritud indeksiga (THHI) mõõdetud inflatsioon on nii 2024. kui ka 2025. aastal 2,1 %. Valitsemissektori eelarve ülejääk peaks 2024. aastal vähenema 1,6 %-le SKPst ja suurenema 2025. aastal 1,7 %-le SKPst, samas kui valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks 2024. aasta lõpuks vähenema 41,5 %-le ja 2025. aasta lõpuks 39,5 %-le. Pärast 2025. aastat peaks valitsemissektori eelarveülejääk 2026. aastal vähenema 1,5 %-le SKPst ja suurenema 2027. aastal 1,7 %-le SKPst. Seega jääb valitsemissektori eelarvepositsioon programmiperioodi jooksul prognooside kohaselt alla aluslepingus sätestatud eelarvepuudujäägi kontrollväärtust 3 % SKPst. Samas peaks valitsemissektori võla suhe SKPsse pärast 2025. aastat järkjärgult vähenema: 2026. aastal 37,8 %-le ja 2027. aastal 36,7 %-le.

(13) Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt kasvab reaalne SKP 2024. aastal 1,2 % ja 2025. aastal 3,6 % ning THHIga mõõdetud inflatsioon on 2024. aastal 1,9 % ja 2025. aastal 1,8 %.

(14) Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori eelarve puudujääk 2024. aastal 1,3 % SKPst, samas kui valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks 2024. aasta lõpuks vähenema 42,5 %-le. Eelarveülejäägi vähenemine kajastab ettevaatliku lähenemisviisi kohaldamist seoses võimalusega, et kulude kiire kasv jätkub ka 2024. ja 2025. aastal. Valitsemissektori võla ja SKP suhte vähenemine 2024. aastal tuleneb peamiselt valitsemissektori eelarve ülejäägist ja oleks veelgi ulatuslikum, kui võlakoormuse muutuse ja eelarvepositsiooni vahelised erinevused ei oleks nii suured. Komisjoni prognooside kohaselt on eelarvepoliitika 2024. aastal üldjoontes neutraalne (- 0,1 % SKPst).

(15) Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt rahastatakse 2024. aastal rahastu toetustest kulusid mahus 0,1 % SKPst, nagu tehti ka 2023. aastal. Rahastu toetustest rahastatavad kulutused võimaldavad teha kvaliteetseid investeeringuid ja viia ellu tootlikkust suurendavaid reforme, ilma et see mõjutaks otseselt Iirimaa valitsemissektori eelarvepositsiooni ja võlga.

(16) Nõukogu soovitas ([15]) 14. juulil 2023 Iirimaal säilitada 2024. aastal usaldusväärse eelarvepositsiooni. Liikmesriikidel paluti 2023. aasta eelarve täitmisel ja 2024. aasta eelarvekava koostamisel võtta arvesse, et komisjon teeb 2023. aasta eelarve täitmise andmete põhjal nõukogule ettepaneku algatada ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlused. Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt on Iirimaa struktuurne eelarvepositsioon 2024. aastal 1,8 % SKPst

([14]) Eelarvepoliitika on siinjuures määratletud kui valitsemissektori eelarvepositsiooni aastase muutuse näitaja. Selle eesmärk on hinnata nii riiklikult kui ka liidu eelarvest rahastatavatest eelarvepoliitikameetmetest tulenevat majanduslikku impulssi. Eelarvepoliitikat mõõdetakse vahena i) keskpika perioodi potentsiaalse majanduskasvu ja ii) esmaste kulude muutuse vahel, millest on maha arvatud kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed (välja arvatud COVID-19 kriisiga seotud ajutised erakorralised meetmed) ning mis hõlmab rahastu tagastamatu toetuse ja muude liidu vahenditega rahastatavaid kulusid.

([15]) Nõukogu 14. juuli 2023. aasta soovitus, milles käsitletakse Iirimaa 2023. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Iirimaa 2023. aasta stabiilsusprogrammi kohta (ELT C 312, 1.9.2023, lk 58).

(2023. aastal 1,0 % SKPst), st riik ületab oma keskpika perioodi eelarve-eesmärki, milleks on - 0,5 % SKPst. See on kooskõlas nõukogu soovitusega.

(17) Samuti soovitas nõukogu Iirimaal võtta meetmeid, et kaotada kehtivad energiatoetusmeetmed võimalikult kiiresti 2023. ja 2024. aastal. Nõukogu soovitas, et kui energiahindade uue tõusu tõttu on vaja uusi või jätkuvaid toetusmeetmeid, tuleb Iirimaal tagada, et sellised toetusmeetmed on suunatud haavatavate leibkondade ja ettevõtete kaitsmisele, on eelarve seisukohast vastuvõetava maksumusega ning säilitavad stiimulid energiasäästuks. Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt peaks erakorralistest energiatoetusmeetmetest tulenev eelarve netokulu ([16]) olema 2023. aastal 0,4 % ning 2024. aastal 0,1 % ja 2025. aastal 0,0 % SKPst. Erakorralised energiatoetusmeetmed 2023. ja 2024. aastal kaotati, mis on kooskõlas nõukogu soovitusega.

(18) Lisaks soovitas nõukogu Iirimaal säilitada riiklikult rahastatavad avaliku sektori investeeringud ning tagada rahastust antavate toetuste ja muude liidu vahendite tulemuslik kasutuselevõtt, eelkõige rohe- ja digipöörde edendamiseks. Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt peaksid riiklikult rahastatavad avaliku sektori investeeringud suurenema 2,3 %-lt SKPst 2023. aastal 2,5 %-le SKPst 2024. aastal. See on kooskõlas nõukogu soovitusega. Samal ajal prognoositakse, et liidu vahenditest, sealhulgas rahastu toetustest, rahastatavad avaliku sektori kulud jäävad 2024. aastal samale tasemele (0,1 % SKPst).

(19) Prognoosi koostamise ajal teada olevate poliitikameetmete põhjal ja eeldusel, et poliitikat ei muudeta, hinnatakse komisjoni 2024. aasta kevadprognoosis, et valitsemissektori eelarve ülejääk on 2025. aastal 1,2 % SKPst. Valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks vähenema 2025. aasta lõpuks 41,3 %-le. Valitsemissektori võla ja SKP suhte vähenemine 2025. aastal tuleneb peamiselt valitsemissektori eelarve ülejäägist ja oleks veelgi ulatuslikum, kui võlakoormuse muutuse ja eelarvepositsiooni erinevused ei oleks nii suured.

(20) Muret tekitab tervishoiusüsteemi kulutasuvuse mõju riigi rahanduse jätkusuutlikkusele. Iirimaa on ainus riik liidus, kus puudub üldine esmatasandi arstiabi, ja see tähendab lisakoormust haiglatele. Eeldatavasti hakkab tervishoiusüsteemile survet avaldama ka elanikkonna vananemine. Prognooside kohaselt suurenevad avaliku sektori kulutused tervishoiule Iirimaal 2070. aastaks 1,5 protsendipunkti SKPst, mis ületab märkimisväärselt kogu ELi jaoks prognoositud 0,4 % protsendipunkti suurust kasvumäära.

(21) Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 19 lõike 3 punktile b ja V lisa kriteeriumile 2.2 sisaldab taaste- ja vastupidavuskava ulatuslikke üksteist vastastikku tugevdavaid reforme ja investeeringuid, mis tuleb rakendada 2026. aastaks. Need reformid ja investeeringud peaksid aitama tulemuslikult käsitleda kõiki probleeme või märkimisväärset osa probleemidest, mis on kindlaks tehtud asjakohastes riigipõhistes soovitustes. Järele jäänud lühikese aja jooksul on oluline kiiresti jätkata taaste- ja vastupidavuskava, sealhulgas REPowerEU peatüki tulemuslikku rakendamist, et suurendada Iirimaa pikaajalist konkurentsivõimet rohe- ja digipöörde kaudu, tagades samal ajal sotsiaalse õigluse. Taaste- ja vastupidavuskavast tulenevate kohustuste täitmiseks 2026. aasta augustiks on tähtis, et Iirimaa jätkaks reformide elluviimist ja kiirendaks investeerimist, tegeledes asjaomaste probleemidega ning tagades tugeva haldussuutlikkuse. See hõlmab ka uute maksetaotluste õigeaegset esitamist. Jätkuvalt on oluline süstemaatiliselt kaasata kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi, sotsiaalpartnereid, kodanikuühiskonda ja muid asjaomaseid sidusrühmi, et tagada laialdane isevastutus taaste- ja vastupidavuskava eduka rakendamise eest.

(22) Ühtekuuluvuspoliitika programmide vahehindamise osana vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 ([17]) artiklile 18 peab Iirimaa 2025. aasta märtsiks läbi vaatama kõik Euroopa Regionaalarengu Fondist (ERF), Euroopa Sotsiaalfond+-ist (ESF+), Ühtekuuluvusfondist ja Õiglase Ülemineku Fondist (JTF) toetatavad programmid, võttes muu hulgas arvesse 2024. aasta riigipõhistes soovitustes ning riiklikus energia- ja kliimakavas kindlaks tehtud probleeme. Läbivaatamise tulemuste alusel eraldatakse lõplikult iga programmiga ette nähtud liidu rahastus. Iirimaa on teinud edusamme ühtekuuluvuspoliitika programmide elluviimisel ja Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel, kuid osa probleeme on jätkuvalt lahendamata. Iirimaal võib jätkuvalt märgata suuri majanduslikke ja sotsiaalseid erinevusi suurlinnade ja ülejäänud piirkondade, eelkõige riigi loodeosa vahel.

([16]) See arv esindab kõnealuste meetmete aastaseid eelarvekulusid, sealhulgas tulusid ja kulusid, millest on vajaduse korral maha arvatud energiatarnijate juhusliku kasumi maksustamisest saadud tulud.

([17]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ELT L 231, 30.6.2021, lk 159, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj).

Märkimisväärseid probleeme esineb selliste ebasoodsas olukorras olevate rühmade integreerimisel tööturule, kelle vaesusrisk ja sotsiaalne tõrjutus on ebaproportsionaalselt suur. Programmides kokku lepitud prioriteedid on küll jätkuvalt asjakohased, kuid oluline on neid kiiremini rakendada. Endiselt on asjakohane ka eesmärk tugevdada innovatsiooni ökosüsteeme piirkondlikul tasandil, sealhulgas eesmärk vähendada innovatsioonilõhet Iirimaa loodeosa ja kahe ülejäänud piirkonna vahel. Jätkuvalt on oluline hõlbustada juurdepääsu sotsiaalteenustele ja töötada välja sihipärased oskustega seotud meetmed kõige ebasoodsamas olukorras olevate rühmade jaoks, et lahendada tööjõupuuduse, vaesuse ja sotsiaalse tõrjutusega seotud probleemid. Iirimaa võiks kasutada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2024/795 ([18]) loodud Euroopa strateegilise tehnoloogia platvormi, et suurendada investeeringuid väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete digitaliseerimisse ning puhta energia tehnoloogiaga seotud teadusuuringutesse, võttes arvesse nutika spetsialiseerumise strateegiat, strateegiat „Vision of Ireland's Industry 4.0 Strategy 2020–2025" ning algatuse „Future Manufacturing Ireland" eesmärke.

(23) Lisaks taaste- ja vastupidavuskavas ning muudes liidu rahastamisprojektides käsitletud majanduslikele ja sotsiaalsetele probleemidele seisab Iirimaa silmitsi mitme muu väljakutsega, mis hõlmavad joogiveega varustamist, reovee puhastamist ning jäätmekäitlussüsteemi. Endiselt vajavad lahendamist elektrisüsteemi, energiataristu, arukate võrgutehnoloogiate ning energiatõhususega seotud probleemid.

(24) Vee- ja reoveesektoris esineb ikka veel märkimisväärseid puudujääke, mis mõjutavad vee kvaliteeti. Neid puudujääke süvendab veevarustussüsteemi püsivalt suur lekkemäär. Iirimaa ei ole piisavalt järginud nõukogu direktiivis 91/271/EMÜ ([19]) sätestatud standardeid, arvestades, et suurt osa asulareoveest ikka veel ei puhastata ega koguta kokku, peamiselt seetõttu, et taristu on vananenud. Suure osa Iirimaa rahvastiku reovee äravoole pole endiselt ühendatud vähemalt bioloogilise reoveepuhastiga. Veevõttu ja veekogude muutumist ei kontrollita piisavalt, kuna puudub nõuetekohane õigusraamistik. Joogiveega varustamiseks ning reovee kogumiseks ja puhastamiseks vajaliku taristu puudumine võib takistada teatavates piirkondades elumajade või tööstushoonete ehitamist, mis omakorda mõjutab konkurentsivõimet.

(25) Iirimaa energiasüsteemis oli 2023. aastal jätkuvalt näha haavatavuse märke, arvestades, et elektri jaehinnad jäid liidu keskmisest kõrgemaks. 2023. aasta teisel poolel pidid Iirimaa kodutarbijad maksma elektri eest liidu kõige kõrgemat hinda ja elekter on seal ka praegu kallis. Iirimaa on seadnud ambitsioonikad eesmärgid taastuvelektri osakaalu suurendamiseks ja asunud laiendama taastuvenergia tootmist, mis tekitab mitmel allikal põhineva tootmise mahtude suurenemise tõttu elektrisüsteemile lisakoormust. Elektrivõrgu võimsust on vaja suurendada nii põhi- kui ka jaotusvõrgu tasandil, sealhulgas uute piiriüleste projektide abil. Ebapiisav võrguvõimsus mõjutab ka konkurentsivõimet, pidades eelkõige silmas ettevõtete ligimeelitamist ja enda juures hoidmist. Elektrivõrgu vähese võimsusega kaasnevad ka suuremad tootmiskulud, mis võib ettevõtjaid eemale peletada. Riigi reguleerivale asutusele on tehtud ülesandeks koostada energianõudluse paindlikumaks muutmise kava, et võimaldada Iirimaa energiasüsteemil tõhusalt toime tulla taastuvenergia suure osakaaluga. Energianõudluse paindlikkuse suurendamine ning ülekande-, jaotus- ja salvestustaristu uuendamine on ülimalt tähtis, et Iirimaa saavutaks kliimameetmete tegevuskavas seatud eesmärgi suurendada taastuvenergia osakaalu 80 %-ni, vähendada olemasoleva taastuvenergia tootmist piiravaid tegureid ja integreerida 2030. aastaks elektrivõrku need 5 GW meretuuleenergia võimsust, mille loomine on võetud kavva. Selleks et edendada energianõudluse paindlikkust ja tarbijate osalemist hajaenergia ressursside jaotamisel, on vaja võtta täiendavaid meetmeid tarbijate mõjuvõimu suurendamiseks, parandades samal ajal energiasüsteemi paindlikkust. See hõlmab tarbijate osalemist tasakaalustamis- ja paindlikkusteenuste pakkumisel.

(26) Vaatamata energiatõhususe parandamise algatuste rakendamisel tehtud edusammudele, tuleb energiatarbimise piiramiseks ja hoonete CO_2 heite vähendamiseks võtta täiendavaid meetmeid, mis eelkõige hõlmavad elamute energiatõhusamaks muutmist, renoveerimist ja kiiremat üleminekut taastuvenergial põhinevale küttele. Iirimaa ei ole ikka veel suutnud piirata oma energiakasutust, mis riikliku energiaprognoose käsitleva aruande kohaselt peaks 2030. aastaks veelgi suurenema ja ületama tehiskeskkonna sektorile kehtestatud heitkoguste ülemmäärasid. Ehkki põhjaliku renoveerimise tegelik maht jääb endiselt piiratuks, on Iirimaa hakanud rakendama oma kliimameetmete tegevuskava ambitsioonikaid eesmärke. 2024. aasta riigieelarvest eraldati üle 400 miljoni euro hoonete energiatõhususe suurendamiseks. Avaliku sektori terviklike energiasäästuprogrammide rakendamine võib parandada üldkasutatavate hoonete energiatõhusust. Täiendavaid jõupingutusi on vaja teha ka selleks, et tegeleda

([18]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. veebruari 2024. aasta määrus (EL) 2024/795, millega luuakse Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvorm (STEP) ja muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ ning määrusi (EL) 2021/1058, (EL) 2021/1056, (EL) 2021/1057, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 223/2014, (EL) 2021/1060, (EL) 2021/523, (EL) 2021/695, (EL) 2021/697 ja (EL) 2021/241 (ELT L, 2024/795, 29.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/795/oj).

([19]) Nõukogu 21. mai 1991. aasta direktiiv 91/271/EMÜ asulareovee puhastamise kohta (EÜT L 135, 30.5.1991, lk 40, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/1991/271/oj).

energiatarbimisega transpordi- ja tööstussektoris, kiirendades rööbastranspordi lähiliinide elektrifitseerimist ning stimuleerides energiaseire ja -kontrollisüsteemide kasutuselevõttu.

(27) Pidades silmas euroala liikmesriikide majanduste tihedat seotust ning nende ühist panust majandus- ja rahaliidu toimimisse, soovitas nõukogu 2024. aastal euroala liikmesriikidel võtta meetmeid, sealhulgas oma taaste- ja vastupidavuskavade kaudu, et rakendada 2024. aasta euroala soovitust. Iirimaa puhul aitavad soovitused 1, 2, 3 ja 4 rakendada esimest, teist ja neljandat 2024. aasta euroala käsitlevat soovitust,

SOOVITAB Iirimaal võtta 2024. ja 2025. aastal järgmisi meetmeid.

1. Esitada õigel ajal keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava. Tegeleda elanikkonna vananemisega seotud kulude eeldatava suurenemisega, muutes tervishoiusüsteemi kulutõhusamaks.

2. Tegeleda asjaomaste probleemidega, et võimaldada taaste- ja vastupidavuskava, sealhulgas REPowerEU peatüki (pärast selle vastuvõtmist) jätkuvat, kiiret ja tulemuslikku rakendamist, tagades reformide ja investeeringute lõpuleviimise 2026. aasta augustiks. Kiirendada ühtekuuluvuspoliitika programmide rakendamist. Jätkata kõnealuste programmide vahehindamise raames keskendumist kokkulepitud prioriteetidele ja võtta samal ajal arvesse võimalusi, mida pakub Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvorm konkurentsivõime parandamiseks.

3. Suurendada investeeringuid joogivee- ja reoveetaristusse, et parandada vee kvaliteeti ja vähendada lekkeid.

4. Teha täiendavaid jõupingutusi elektrisüsteemi paindlikkuse parandamiseks ning võrguvõimsuse ajakohastamiseks ja suurendamiseks. Töötada välja ja rakendada strateegia, et edendada tarbimiskaja ning lihtsustada elektrienergia salvestusseadmete ja võrguühenduste kavandamist ja lubade väljaandmist. Suurendada jõupingutusi erasektori hoonefondi energiatõhususe suurendamiseks, et vähendada energiaarveid ja energiasüsteemi kulusid.

Luxembourg, 21. oktoober 2024

Nõukogu nimel

eesistuja

NAGY I.